

Podstawowe dane recenzenta

Prof. Katarzyna Popowa-Zydroń

Sztuki muzyczne, dyscyplina : instrumentalistyka

Bydgoszcz, 22.04.2017

Zleceniodawca recenzji

Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 13.01.2015 w sprawie wszczęcia na wniosek P. **Grzegorza Niemczuka** oraz **Rady Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach** przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie instrumentalistyka

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan Grzegorz Niemczuk, urodzony 11.04.1985 r. w Mysłowicach, ukończył studia muzyczne, specjalność fortepian, w klasie Prof. Józefa Stompla w roku 2009 uzyskując dyplom z wyróżnieniem. Następnie kontynuował edukację w Stanach Zjednoczonych, gdzie dzięki stypendiom artystycznym z lat 2008, 2009, 2011 mógł studiować pod okiem wybitnych pianistów i pedagogów (szczegóły w dokumentacji kandydata).

Pan Grzegorz Niemczuk jest laureatem najwyższych nagród wielu konkursów międzynarodowych i krajowych- Citta di Piove di Sacco w 2014 r., NIFC w 2010 r., Waterloo w 2009 r., Stefano Marizza w Trieście w 2008 r., Konin (2008 r.) ,jak również półfinalistą kilku najwyższej rangi światowej konkursów pianistycznych - Boesendorfer Piano Competition w Tempe, Arizona (2013), Konkurs Chopinowski w Daegu (2012 r.), Vrcelli (2011 i 2009 r.), Tromso (2011), Southern Highlands w Australii.

Chociaż nie jest przedmiotem oceny w przewodzie doktorskim działalność artystyczna kandydata warto jednak nadmienić, iż Grzegorz Niemczuk prowadzi bogate życie koncertowe zarówno jako solista jak i kameralista . Z przedłożonej dokumentacji wynika iż do roku 2014 (rok sporządzenia dokumentacji) Pan Niemczuk wystąpił z ponad 350 recitalami i koncertami w 21 krajach na sześciu kontynentach. Imponujący dorobek zawiera także informacje o wydanych płytach CD z rejestracją niektórych występów oraz transmisji radiowych.

Od roku 2011 Pan Grzegorz Niemczuk jest asystentem na Wydziale Artystycznym, Instytut Muzyki w Cieszynie, Uniwersytetu Śląskiego. Jego studenci odnoszą sukcesy na konkursach pianistycznych.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska P. Grzegorza Niemczuka pod tytułem *Charakterystyka wybranych utworów muzyki fortepianowej Wang Jianzhonga - aspekty wykonawcze, stylistyczne oraz fakturalne* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne zawiera następujące utwory Wanga Jianzhonga: Toccata, Liuyang River, Hundreds of Birds Worshipping the Phoenix, Liuyang River, Colorful Clouds Chasing The Moon, Sonatina, Suita, The Evening Song In The Fishing Boat, Capriccio.

Współczesna muzyka chińska jest mało popularna żeby nie rzec całkowicie nieznana w Polsce. Stąd też uważam temat doktoratu, który Pan Niemczuk wybrał, za pionierskie zadanie. Do dokumentacji zostały dołączone partytury utworów, bez których ocena pracy byłaby prawie niemożliwa. Rzetelnie zostały również przetłumaczone z chińskiego uwagi wykonawcze, które tam się znajdują. Muzyka Jianzhonga jest zapisana w tradycyjny sposób i zawiera również wskazówki włoskie.

W opisie dzieła artystycznego pan Niemczuk zwraca uwagę na różnorodność języka muzycznego w którym elementy witalizmu i impresjonizmu splecione zostały ze specyfiką chińskich skal muzycznych i melodyką.

Utwory na nagraniu są uporządkowane według dat powstania. Pierwsze cztery kompozycje zostały napisane za życia Mao Zedonga. Słychać w nich wyraźny wpływ ideologii realizmu socjalistycznego- proste, żeby nie rzec elementarne, "miłe dla ucha", mocno nasączone elementem folkloru chińskiego. "Wycieczki" kompozytora w stronę muzyki XX wieku oparte są na wpływach kompozytorów radzieckich, niemniej daleko odstając od klasy utworów Prokofiewa czy Szostakowicza. Nieliczne fragmenty kojarzące się z impresjonizmem francuskim mają jednak wiele wspólnego z tradycyjną muzyką chińską, która była inspiracją dla kompozytorów francuskich. W figuracjach można z równym powodzeniem usłyszeć Debussy'ego jak i strunowe instrumenty chińskie, w których arpeggiowa gra jest immanentną cechą brzmienia.

Nagranie TOCCATY wiernie oddaje tekst i ducha tej muzyki. Zgodnie z tytułem wykonanie tętni energią, a fragmenty liryczne brzmią ciepło i przekonująco. Kulminacja oddana jest z rozmachem. W opisie doktorant wymienia trudności pianistyczne, które mogą zaistnieć wskazując również na sposoby rozwiązywania tych problemów. Jednak nie zawsze są to wskazówki celne - propozycja ułatwienia wykonania legato w lewej ręce za pomocą pedału (takty 145 i dalej) prowadzi do zatarcia artykulacji staccato w prawej ręce. Legato melodii lewej reki jest całkowicie osiągalne i bez pomocy pedału, a czyste, lekkie staccato prawej jest doskonałym kontrapunktem melodii. Niemniej większość propozycji wykonawczych jest celna i świadczy o zdolnościach pedagogicznych doktoranta.

LIUYANG RIVER, utwór oparty na bardzo popularnej melodii pieśni, wykonany jest z wdziękiem i prostotą. Pianista udanie imituje falowanie wody w figuracjach, a melodia jest urokliwie frazowana i z właściwą intonacją ukazana w rozlicznych kontekstach fakturalnych. W opisie Grzegorz Niemczuk przytacza tekst tej pieśni wskazując na znaczenie, jakie powinno być oddane poprzez brzmienie. Nie brak również dobrych wskazówek pedalizacyjnych. W moim odczuciu jednak ten utwór nie ma szansy zostać popularnym w naszej szerokości geograficznej nie tylko ze względu na swoją treść polityczną sławiącą Mao, ale także i ze względu na bardzo przebrzmiały już język muzyczny.

HUNDREDS OF BIRDS WORSHIPPING THE PHOENIX to najefektowniejszy utwór na krążku doktoranta. Pomimo, że napisany jeszcze w czasach panowania socrealizmu (1973 rok) kompozytor

wykorzystał ideę utworu (chwała feniksowi, ptak symboliczny w kulturze chińskiej) do stworzenia mieniącego się kolorami, rejestrami i fakturami obrazu muzycznego. Słuchając nagrania p. Grzegorza Niemczuka bez nut odbiorca odnosi wrażenie pełnego swady, radości i wirtuozerii wykonania. Śledząc jednak utwór z nutami obowiązkiem recenzenta jest odnotowanie, iż nie wszędzie został on wykonany z należytą precyzją - tryle w taktach 233 i 234 nie rozpoczynają się od pp lecz od mf, tryle w kadencyjnym takcie 186 bez żadnego uzasadnienia zatrzymują ruch przed podjęciem dalszego ciągu, artykulacja - mimo uwagi w *opisie*, że należy zachować pełną wyrazistość - w wielu miejscach pozostawia wiele do życzenia, szczególnie w taktach 116-120 figuracja prawej ręki jest całkowicie nieczytelna. W *opisie dzieła* autor słusznie zwraca uwagę na budowę utworu, która nie jest łatwa do prześledzenia. Jest tam mowa również o wielu praktycznych rozwiązaniach - użyciu środkowego pedału, rozmieszczeniu rąk na klawiaturze. Znalazło się także porównanie do utworu "Oiseaux Tristes" z cyklu "Miroirs" Ravela, nieco na wyrost....

Następnym utworem nagraniem przez doktoranta to znowu, podobnie jak *Liuyang River*, popularna chińska melodia zaadoptowana do fortepianowego wykonania, COLORFUL CLOUDS CHASING THE MOON. Utwór ten zyskał niejaką popularność również na Zachodzie z uwagi na to, że jest wykonywany przez Lang Langa na różnych koncertach. Wykonanie Grzegorza Niemczuka jest bardzo nastrojowe, oddaje w pełni spokój i nokturnowy charakter kompozycji. W tym miejscu należy odnotować, że nagranie całości zostało zrobione bardzo dobrze od strony akustycznej na świetnie przygotowanym fortepianie (niestety szczegóły co do użycia mikrofonów i marki fortepianu nie zostały podane).

SONATINA napisana w roku 1981 to pierwszy utwór wyzwolony z estetyki socrealizmu. Kompozytor zdaje się z radością oddawać grom politonalnym i polimetrycznym, nie tracąc przy tym swojej chińskiej tożsamości. Ten efektowny, zadziorny, ale i liryczny zwłaszcza w środkowej części utwór dla młodych pianistów znalazł w osobie Grzegorza Niemczuka doskonałego odtwórcę. Odczytany do najmniejszego szczegółu, precyzyjnie, ale z polotem wykonany zdaje się iskrzyć dowcipem, energią, a gdzie tekst nakazuje ujmując ciepłym liryzmem. W *opisie* doktorant koncentruje się na wskazówkach pedagogicznych dając dowód rozumienia istoty pracy nauczyciela jako osoby wymagającej wierności wobec kompozytora, ale inspirującej i rozwijającej wyobraźnię ucznia. Szkoda jedynie, że dokładna analiza struktury formalnej utworu znalazła się w innej części pracy.

Pięcioczęściowa SUITA jest jedynym utworem, który stanowi próbę przyłączenia się do współczesnych technik kompozytorskich Zachodu. Napisany z zastosowaniem dodekafonizmu zachowuje jednak pewną poetycką osobliwość, gdyż tytuły poszczególnych części dają wykonawcy klucz do odnalezienia inspiracji. Pastorale, Song, Little Scherzo, Fuga, Gongi i Bębny to utwory składające się na ten eksperymentalny cykl Wang Jianzhonga. Wykonanie Grzegorza Niemczuka jest precyzyjne, zgodne z duchem tytułów. W moim odczuciu ten styl kompozytorski ma niewielki potencjał wyrazowy. Toteż kompozytor, dla którego wyrazowość i szczerść były naczelną zasadą w muzyce, zaniechał kontynuowania tego eksperymentu. Niemniej chcąc przedstawić pełen obraz sylwetki Wanga Jianzhonga, obecność Suity na płycie doktoranta wydaje się niezbędną.

THE EVENING SONG IN THE FISHING BOAT, utwór z 2006 roku, to powrót do opracowań tradycyjnych chińskich melodii, jednak w zupełnie innym stylu (porównując do *Liuyang River* i *Colorful Clouds Chasing The Moon*). Fortepian jest wykorzystany z całym swoim bogactwem kolorów. Szeroka skala, różnorodne faktury, wielowarstwowość, zdobnictwo, równoległe interwały w prowadzeniu melodii dają w rezultacie złożony i wieloznaczny obraz "wieczornej pieśni rybaka". Grzegorz Niemczuk, wykazując się doskonałą pianistyką, umiejętnie realizuje skomplikowane przebiegi nie tracąc przy tym "ducha" tej muzyki. W *opisie* skrupulatnie tłumaczy chińskie wskazówki kompozytora. Daje przy tym krótką definicję pojęcia "atmosfera" w chińskiej estetyce. Głębokie rozumienie chińskiej kosmogonii jest niezbędne do wydobywania należytego wyrazu

utworu. Wykonanie tej kompozycji z pewnością należy obok *Sonatiny* do najbardziej udanych na płycie.

CAPRICCIO to ostatnia nagrana przez doktoranta kompozycja Wanga Jianzhonga. Pochodzi ona z 2012 roku, kiedy kompozytor miał już 79 lat. Nic jednak ze starości nie ma w tym kunsztownym, wielobarwnym, energetycznym i bardzo wirtuozowskim utworze. Pianista musi się wykazać doskonałym opanowaniem przestrzeni klawiatury (liczne skoki), błyskawiczne zmiany dynamiki (kontrasty), subtelne różnicowanie stopni dynamicznych (pp,p,mp,mf na przestrzeni krótkich odcinków), umiejętność gry w wielu planach brzmieniowych i t.d. Utwór chwilami brzmi jakby grany na dwóch fortepianach. Grzegorz Niemczuk doskonale sobie radzi z tą skomplikowaną fakturą, dając tym samym dowód, że twórczość Wang Jianzhonga jest interesująca, dająca pianiście możliwość popisu i przez to warta popularyzacji.

Opis dzieła artystycznego jest rozbudowany i zawiera poza omówieniem nagranych utworów pod względem wykonawczym i w aspekcie budowy i faktury także dwa rozległe rozdziały o muzyce w Chinach na przestrzeni wieków oraz biografię i analiza stylistyki Wanga Jianzhonga. Te rozdziały wydają się być bardzo potrzebne dla zrozumienia twórczości tego mało obecnego w kulturze światowej kompozytora. Szczególnie interesujący jest opis dawnych instrumentów chińskich, gdyż ich brzmienie niejednokrotnie stanowi źródło inspiracji dla kompozytora i wykonawca powinien to uwzględniać w swoich interpretacjach. Drugim źródłem inspiracji dla tego twórcy jest tradycyjna muzyka ludowa. Grzegorz Niemczuk daje obfitą informację o rodzajach pieśni i towarzyszących im instrumentach. Całość pracy opisowej wykonana jest starannie, autor operuje bogatym językiem, czytelnik znajduje nawet rysunki instrumentów.

W świetle powyższego stwierdzam, iż Pan Grzegorz Niemczuk wykazał się wybitnymi umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej oraz głęboką wiedzą teoretyczną. Założone w pracy zagadnienie artystyczne zostało w pełni rozwiązane. W związku z tym wymagania art.13 ust.1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku zostały spełnione bez zastrzeżeń. **Wnoszę o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.**

Katarzyna Pigoń-Zych